

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 4. oktobra 1856.

Glas vpijočega v zadevah vinstva našega.

Koliko koristno podučivnega so nam že naše „Novice“ od vinstva povedale, da človeka stud pretrese, ako pomisli, da se bob v steno luča in da je zaman vse vpiranje za srečo domovine. Navada je strašna železna srajca.

Letos je vinstvo na našem Dolenskem sploh, z malim izjemkom, se tako dobro vspešilo, da ne moremo si boljšega želeti, in ko bi, kakor lani in vselej samogoltnih drist za tergatev ne bilo, bi lahko prav dobro kapljico pili, ne pa (izvzemši dobre pridelke, katerim radi vso čast in hvalo damo) „čvička matička“, ki kôzi za rog vlit, krik napravi, človeku pa červiče v trebuh nažene, in mu želodec v gube zvleče. — Tudi, ako bi naši vinorejci modro ravnali, bi ga lahko za drage dnarce prodali, in bi naši mestnjani ne kupovali za svoje suhe gerla tako naglo Estrajha, Ogra ali Horvata. Vreme se je letos našemu vinstvu tako urilo, da si boljšega misliti ne moremo.

Letošnjo spomlad je res terta pozno cvesti pričela, in o lepi godi, kakor si je vinorejci sami želé, in pozneja gorkota je tertje lepo zgodila, tako, da h koncu vélikega serpana in v pričetku kimovca se je grojzd dobil, da ga je človek z veseljem obral pa še perste za njim oblizal.

Pa kaj, ker mnogi naših Dolencov si dar Božji sami pokazé, in dobrotljivega Stvarnika po rokah bijejo. Kvaterni teden v jeseni, to je, po mali maši, vse sploh in na mah v nogradu seže; je že grojzdje zrelo ali ne, je vse eno! Pri grojzdji je takrat še veliko jagod terdih, ko kost, se morajo tedaj z batico stleči, — al jesenske „kvatre katre“ se vse, tudi posiljeno in griževo, lepo gladko pozorí in je za jerhasto gerlo medica. Samogoltnost in strah, da bi kaki memogredoči človek ktere jagode ne pozobal, to prerano dristanje napravlja, človeku pa, ki griževo godlo pije, v trebuh kvisk in vrisk nažene, da je joj.

Kaj tedaj je vzrok, da pri nas na Krajskem skorej vsako leto, maloktero bi mogel izvzeti, namesto dobrega, sladkega vinca, toliko „čvička matička“ popijemo? Obnebje (klima), zemljina itd. — boš djal — vzrokuje, da mi ne moremo sploh takošne kapljice pridelati, kakor jo Štajarci, Horvatje, Ogrji ali tudi Estrajhi pridelajo. Res je to, ne bom ti té odbijal; ali verjemi mi, prijatelj, da je grozno veliko na tem ležeče: kakošno tersje se zaredí in kdaj se tergat gré. Verjemite mi, vinorejci, da vaše „kvatre katre“ čisto nič ne vedó, in vam vašo vinsko kapljico skorej vsako leto, več ali manj, pohabijo. Da toplo obnebje na Laškem, Dalmatinskem, Ogerskem itd. in zemljinske zadeve veliko k dobri kapljici pripomorejo, je gola resnica; al zasadba v enakem času zorečih plemen, in po mogočnosti tudi tergatev o pravi dôbi, neizrečeno veliko storiti zamorejo.

Ne morem reči, da naši vinorejci lenega pasejo, in da bi bili v zanikernost utopljeni. Ne, ne! — in to še stokrat rečem — da ne. Kar je hvale pri vas vredno, se hvaliti mora, in rad očitno hvalim. Že pozimi, če kolikaj vreme pripustí, začno naši vinorejci za nograd skerbeti, kole sekati, béliati ali skubljati jih, si jih za spomladansko natiko pripravljati. Cele rajde vozov s količi sem mnogokrat srečal na cesti, in se jim ogibati mogel, in to pozimi, kadar

je dober sninec bil. Tudi za gnoj se pridno skerbí, in kadar dôba za delo pride, vso hišno družino sami nogradí požró, tako, da je ni skorej žive duše domá. Le toliko kdo (kaka babura ali otrok) domá ostane, da živino opravi, se vé da tako, da se Bogu usmili. (Ako bi tukajšni kmet le polovico toliko za siromašno živino pozimi storil, kakor za nograd, kterega si v jeseni pohabi, bi lahko mož bil perve verste, tako je pa siromak na cente. Ko bi sirotna živina kakor človek na sodni dan iz grobov zlezla, bi marsikteremu zanikernemu gospodarju za herbtom stala in na glas vokalá: „zakaj nisi za-me tako kakor za nograd skerbel“?) — Tudi okopani in opléti so naši nogradí na Dolenskem tako, da jih je veselje viditi. Pa še tudi za sv. maše naš vinorejec skerbí, da bi mu Bog nograd hude ure občuval, in če vidi, da se ob času cvetja in pri poletni rasti tertji po volji godí, veselja poskakuje in se že naprej raduje, kako ga bo žulil in kerhal v jeseni. Al kaj! Kadar svoje negodne „kvatre katre“ na tertji zapazi, pozabi vse in si neučakano celotni pridelk sam shabi.

Da delaš in se svojega pridelka veseliš, prijatelj, je prav, ker nihče ti tega zameriti ne more. Al delati, se potiti, naposled pa si delo z nogami potaptati, nezrelo grojzdje tergati in si grižovca — cvička — pridelati, o tem zaslužiš, da bi se ti na čeli pušalo. Če si delal pa skerbel, se potil pa vkvarjal, pusti tertjo vendar vsaj še nektere dneve na miru, da grojzdje do dobrega dozorí in se za vsacega poštenega človeka dogodí. Ne glej tedaj na svoje „kvatre“, ampak na to, ali so pri grojzdji že repulje (peceljni) vele ali suhljate; to, dragi moj, je znamenje, da so zemeljni sokovi tertjo že zapustili, da je tedaj zrelo, in ti še le sedaj s perstom kaže, da je čas tergatve prišel. Če pa tergaš pred tem časom, posebno, če ti vreme ne nagaja, vedi, da dobrotljivi natorí v lase segaš in se grozno nad njo pregrešaš. Zapazivši tedaj, da so pri grojzdji repulice vele, suhljate, idi z Bogom tergat grojzdje, in če boš tudi kak bokal mošta manj pridelal, bo pa kapljica veliko veliko bolja in jo boš veliko dražje prodal, ne boš tedaj čisto nič zgubil. Se boš pa ti po svoji nespametni navadi vselej le „kvaternega tedna“ deržal, brez premislika, da so leta zavoljo dozora razne, bodo naši Krajci na Gorenško in Notranjsko, kadar bomo železnice na vse strani dobili, v hlaponih po druge vina ne pa po tvojega „čvička matička“ hodili. Zapameti si to dobro, moj Dolenc! da železnice predelujejo svet, da svet se po njih krajša, da po njih ni deleč nikamor po blago in tudi vožnja ni predraga. Že ko je ogerska meja padla in ž njo dacija za vino, je potreslo to vinsko kupčijo; železnice bojo drugi potres. Namesto da bi dobro kapljo (in taka je vaš „márun“, če je dobro gleštan) lahko prodajali, bote „čvička“ sami pili, da vam bo presedal. Res, da so naši dolenski kraji za vinorejstvo včasih enmalo prepozni, — da v jeseni dostikrat ravno ob tergatvi dež tako natiskati prične, da se grojzdje razpoka in se ga gnjiloba polastí, da potem ni družega pripomočka, ako vinorejec za svoje dela kaj hoče imeti, da nograd obere, če mu tudi še veliko do dozora manjka. Ta za vinogradnike živa nadloga letos ne nagaja; kdor bo tedaj letos griževca pridelal, je sam sebi hudoba. (Konec sledí.)

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. oktobra 1856.

Glas vpijočega v zadevah vinstva našega.

(Konec.)

Moram tudi povedati, da so nekteri vinorejci vsega spoštovanja vredni, in da za sleherni poduk odperte ušesa imajo; al kaj povedó, kedar se jim kaka resnica razlaga? „Pustim naj nograd do časa dozora, mi ga ne bo treba oberati, ker tatovi bi mi vse do jagode obrali, jez bi pa pri vsi svoji skerbi naposled se s prihodnjim upom tolažil. Drugim potepúhom in lenúhom pa delati nimam nobenega veselja“. In res je to. Še se dobí kaki mejaš, ki bi s tergatvijo rad še nekatere dni poterpel, pa tatinska roka ga straši. Če kdo z drugimi vred svojega nograda ne obere in grojzdje še kaj časa, da bi bolj kapljico dobil, goditi pusti, tatje res po njem šinejo in mu pridelek poberó, tako, da naposled komaj še polovico dobí.

Bi se pa mar takošnim tatinskim volkorijam ne dalo v okom priti? Jez rečem, da. Naj bi soseske s sosesko skupaj stopile in se pri svoji gosposki resno zavoljo tatinstva pritožile, gotovo bi jim gosposke pomoči ne odrekle. Pa tudi bi imele soseske kakor v drugih vinskih deželah dobre čuvaje čez nograde postaviti, ki bi noč in dan nograde varovali, zasačenega tatú pa gosposki izročili; po živi, skleči šibi se tatú gotovo ne bo poljubilo več krasti. Letos ko vlani je černomeljska gosposka za vso tisto okolico pod kaznijo zgube vsega, kar bi kdo prevred natergal, preklicala. Pri vsem tem je pa vendar prevred vse tergano bilo, ker nihče prave resnobe nima, se za dobro potegniti. Kaj pomaga prepoved, če se ne stopi krivičnemu na bovd!

V bolj merzlih krajih bi se dozorje nogradov tudi enmalo posiliti dalo, in kako, kaj neki mislite? V nekterih krajih po Štajarskem, kader vidijo, da se že grojzdje mehčá, perje ali listje okrog grojzdov posnamejo in potergajo, da grojzd iz sence na sonce pride in se laglej godí. To sem jez našim nogradnikom že na uhe štel, pa tudi zastonj. Slišal sem za svoje napenjanje tele besede: „Si še več dela v nogradu nakopovati, kakor ga že imam, ne utegnem; imam še več opravil pri domu kakor samo z vinorejo“. Nimaš laza (časa), ne utegneš? — Od kod pa, prijatelji, to razvado imate, si svetkov ali sopraznikov v celem poletju nakopavati? Imate „Ivanovo“, „Vidovo“, „Ahacijevo“, poljske, gorske maše, in kaj Bog vé vse. Take dni ne delate celó nič kakor ob nedeljah. Kdaj vam je mati katoliška cerkev te svetke poterdila? Kako ste se prederznili brez cerkve sopraznikov nakopavati si, da take dni na kaki klopi pred hišo celi dan presedite in s kakim sosedom prekrاملjate! Mislite mar, da ima Bog nad vašo lenobo veliko dopadajenje? Kako se goljufate! Če si že obljubo storil skozi poletje nekatere sopraznike obhajati, pridi tedaj k sv. maši in opravi službo Božjo; po maši pa idi v nograd listje tergat in okoli grojzdov ga osmukat, ali pa kam drugam, kjer kaj posebnega opraviti imaš. „Moli in delaj!“ je naj lepše vodilo vsakega človeka.

Še nekaj prav zarobljenega sem od nekterih vinorejcov slišal, ki je nove zaveze in vredna, da se v večer spominkek zapiše: „Kaj nismo sedaj, ko ste desetina in tlaka preč, kmetje prostovoljni gospodarji? Nimamo mar pravice delati s svojim blagom, kar se nam poljubi? Nimam mar pravice

svojih pridelkov iz zemlje po volji jemati, grojzdje tergati itd., kedar se nam zdí? svoje reči dobro shraniti ali pa jih v graben pometati? Kaj komu kaj zato?“ O predragi moj, kako vendar čudno govoriš! Ko si prost desetine in tlake, si mar s tem vse zapone, s kterimi si v zavezi z družtvom človeškim, iz sebe pometal. Nismo mar vsi za enega, in eden za vse. Če misliš le zato na svetu biti, da bi le samega sebe molil in hranil, ne umeš, kaj je človeško družtvo. Ne prodajaš mar svojih pridelkov drugim? Ni mar dolžnost, da ti za dobre dnarce tudi dobro blago bližnjemu za vžitek prodajaš? Ali ni tvoj lastni dobiček, ako si napraviš bolje blago, da več za-nj skupiš?

Al takim ljudém, kterim je vsak dober nauk le bob v steno, tudi ne mislim tukaj nauka dajati, ker taki le sami sebi verjamejo in nikomur drugemu ne. Saj vé, če kdo med takimi kako pametno zine, že deset bedakov na boben udari, da se čisto lepo nobena beseda ne razume. Moj glas je tedaj le namenjen pametnim možakom, kterim je mar vinorejo boljšati, ker zapopadejo, da tako ne more vinoreja ostati kakor je ob Noetovih časih bila in da sto in sto novih in gotovih skušinj poslednjih časov tudi naši vinorejci ne smejo prezreti.

Poslušajte tedaj, kar sem že zgoraj povedal, pa še enkrat povém, da bodo časi prišli in so že tukaj, da bote dolenski vinorejci posiljeni, bolj na vinstvo paziti, kakor ste dosedaj pazili. Pomislimo, da že blizo nas železnice vse križem švigajo in vina iz tujih krajev bomo kmali na sile imeli; ti pa s svojim „cvičkom matičkom“ pojdeš nazaj v klet in ga boš sam žuliti posiljen, in ne cempera ne boš za-nj dobil. Še enkrat rečem: čas je prišel, da se pri nas bolj na vinstvo gleda kakor dosedaj; s staro navado pa kakor s staro obleko bo treba v kot, kdor bo živeti hotel. Na noge tedaj, ljubi Doleneč, daj se iz spanja in terme zbuditi, in vedi, da napredovanja je sedaj treba, in z drugimi narodi vedno kviško se kopati!

J. M.

Ptuja skušnja — nam izgled: kam se pride z nezmirnim razkosevanjem zemljiš.

Neki popotnik, ki je nedavno bil na Francozkem, pripoveduje od velikih nadlog, ktere izvirajo iz tega, ako se zemljišča preveč na drobno (na premajhne posestva) razkosujejo. V več krajih na Francozkem — pravi on — so posestniki delavci pri svojih zakupnikih, to je, pri tistih, kterim so svoje zemljišče v štant (zakup) dali. Čudno se bo zdelo to našim bravcem, in morebiti ne bojo verjeli, pa je vendar gola resnica. Hočemo jim tedaj to razložiti natanko. Takole je: En kmet ima ravno toliko zemlje, da ne more z družino živeti od svojega pridelka; njegov sosed je ima ravno tako malo, tretji, četrti in še več drugih tudi tako malo. Sedaj pride kak velik posestnik pa vzame od teh kmetov zemljišča v zakup (štant) in ti kmetje delajo pri njem za delavce. Tako so posestniki takih majhnih zemljišč dninarji pri tistem gospodarji, ki je njih zemljo v štant vzel; — tako deleč pa se pride povsod, kjer se zemljišča razkosujejo preveč na drobno, da taki majhni posestniki potem ne morejo živeti, in da morajo krasti ali pa se zadolžiti, če niso tako pošteni, da bi šli za delavce kam v delo.